

K některým otázkám politické práce v boji

Jak bylo konstatováno na celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v podmínkách ČSLA, rozvoj vojenství je v současné době charakterizován revolučními přeměnami, které ovlivňují obsah činnosti velitelů a vojenských kolektivů. Nové bojové prostředky, komplety průzkumu a řízení palby, výpočetní technika a informační systémy ovlivňují velení a řízení vojsk a kladou zvýšené nároky na morálně politické a bojové kvality velitelů, štábů, politických pracovníků a všech vojáků. Tyto, ale i další vlivy, nacházejí odraz také v teorii a praxi operačního umění a taktiky, obohacené o řadu nových prvků. Z mnohých příkladů je možné uvést problematiku operačních manévrovacích skupin, kompletů průzkumu a řízení palby, bojové činnosti v podmínkách intenzivního radioelektronického boje a další. Na tyto kvalitativně nové jevy reagují i normativní dokumenty, mezi nimi i bojové řady pozemního vojska, uváděné do praxe od roku 1984.

Zkušenosti z operační přípravy, přípravy velitelů a štábů i z polního výcviku vojsk svědčí o tom, že probíhající revoluční přeměny nic neubraly úloze člověka jak ve sféře velení a řízení vojsk, tak i v konkrétní bojové činnosti. Naopak, kladou vyšší nároky nejen na velení, ale v jednotě s tím i na morálně politické, bojové a psychologické kvality a fyzickou připravenost příslušníků armády.

Na základě těchto skutečností, při uvádění bojových řádů do praxe, velitelé a politické orgány s vědomím vysoké odpovědnosti prosazovali zásadu, že politická práce je součástí přípravy a vedení boje. Problematika politické práce v boji byla v uplynulém období cílevědomě procvičo-

vána při všech odborných, vševojskových, taktických, operačně taktických i velitelsko-štábních cvičeních. Z jejího plánování, organizování a praktického uskutečňování získali velitelé, politické orgány i ZVP útvarů četné zkušenosti, které vytvářejí pozitivní základ pro další rozpracovávání obsahu, forem a metod politické práce v boji, v souladu s pokračujícím rozvojem vojenství.

Dosavadní praxe vyvolává potřebu zobecnit některé poznatky z činnosti velitelů a politických orgánů a vyvodit další závěry pro rozvoj účinné politické práce v boji. Charakteristickým rysem uplynulého období bylo, že všechna opatření operační přípravy, přípravy štábů a polního výcviku, velitelsko-štábní a taktická cvičení svými cíli, obsahem i vlastní organizací vyžadovaly hluboké zvládnutí požadavků bojových řádů, včetně procvičení celého souhrnu problémů plánování, organizace a provádění politické práce v boji.

Poznatky potvrzují, že velitelé, štáby, ale i politické orgány požadavky bojových řádů zvládli. Za pomoci nadřazených byly realizovány metodiky práce štábů v poli a v návaznosti na to i metodiky práce politických orgánů na jednotlivých organizačních stupních. Velitelé, příslušné politické orgány a ZVP útvarů se postupně oprostovali od stereotypů v metodice rozhodovacího procesu, plánování a organizování politické práce v boji. V tomto smyslu rozhodující úlohu sehrála politická správa Západního vojenského okruhu a politické orgány svazů i svazků v její působnosti, které na tomto úseku získaly i největší praktické zkušenosti.

Ukazuje se však i to, že s dosaženým stavem není možné se spokojit. Úroveň zvládnutí a tvůrčího uplatňování bojových

řádů je totiž na různých stupních a u různých funkcionářů různá, převážně velmi dobrá u velitelů útvarů, svazků a svazů, vedoucích funkcionářů štábů, avšak o poznání slabší u ostatních příslušníků štábů. Analogicky to platí i pro politické orgány a celý politický aparát, kde jejich náčelníci a ZVP praxi zvládl převážně velmi dobře. Nedostatků však přetrvávají i v dalších kategoriích příslušníků politického aparátu. Tento problém je znásobován pokračujícími kádrovými změnami, při doplňování štábů i politických orgánů na všech stupních. To klade trvalý požadavek na studium, praktické zvládnutí a rozpracování poznatků vojenského umění, založeného na hluboké znalosti bojových řádů, ale i dalších předpisů a doplňujících pramenů.

Je žádoucí zdůraznit, že vzhledem ke skutečnosti, že bojové řády přesněji vymezují požadavky na plánování, organizování a uskutečňování politické práce v boji, jako nedělitelné součásti přípravy a vedení boje, je nutné cíle, obsah, úkoly, formy a metody i prostředky politické práce ještě konkrétněji přimknout k cílům boje. V jedné s tím je nezbytné, aby cíle, úkoly a opatření politické práce byly v dokonalém souladu s metodikou práce příslušného velitele a štábu tak, aby v úzké koordinaci s jejich činností navazovaly na celý rozhodovací a realizační proces, přispěly k jeho vysoké kvalitě a k mobilizaci všech vnitřních zdrojů za splnění bojového úkolu. To má podmiňující význam nejen pro účast funkcionářů štábu na uskutečňování opatření politické práce, ale i pro vlastní akceschopnost politických orgánů, stranických a svazáckých organizací a dalších prvků stranickopolitické struktury. To je nezbytná podmínka k tomu, aby i v krajních mezích, vyvolaných specifikou velení v boji, byla jeho účinnost násobená působením jednotného a družného úsilí všech velitelů. Je to současně podmínka komplexního působení všech faktorů, v nichž morální faktor má nezastupitelnou úlohu, rostoucí úměrně s požadavky kladenými na lidi — vykonavatele vůle velitele.

Je dále nutné trvale zdůrazňovat a do praxe velitelů a štábů, jako rozhodujících subjektů plánování a řízení boje, prosazovat, že bojové řády více než doposud zvýrazňují význam politické práce v boji, čímž ji normativněji a závazněji pro velitele a štáby všech stupňů. Tyto požadavky vyvolané charakterem soudobého boje nacházejí odraz v příslušných ustanoveních bojových řádů, které stanoví, že organizace politické práce je součástí přípravy a vedení boje a je nejdůležitější povinností všech velitelů, náčelníků, politických orgánů a politických pracovníků.

Opatření operační přípravy, přípravy štábů, zejména cvičení všeho druhu uskutečňovaná na úrovni Federálního ministerstva národní obrany i velení svazů potvrzují, že velitelské a politické orgány současně požadavky na organizaci a uskutečňování politické práce v boji zvládly. To vytváří podmínky pro zobrazení některých pozitivních zkušeností a jejich další rozvíjení.

Především je charakteristické, že jak velitelé a štáby, tak i politické orgány si plně uvědomují význam přípravného období před samotným velitelsko-štabním, či taktickým cvičením, které je zpravidla vyvrcholením určitého období výcviku a výchovy. Více než dosud je prosazována zásada kvalitního každodenního výcviku, postupné cílevědomé přípravy velitelů a štábů, udržování zbraní a techniky v trvalé bojové pohotovosti. Samotné cvičení je potom i jakési složení účtu z plnění požadavků stálé bojové připravenosti tak, jak tomu bylo např. při vševojskovém dvoustranném taktickém cvičení za účasti zahraničních pozorovatelů — signatářů Helsinské konference, při operačně taktickém cvičení Družba-87.

Je-li zdůrazňována potřeba dlouhodobé cílevědomé stranickopolitické práce a jejího konkrétního sepětí s procesem výcviku a výchovy vojsk, znamená to, že v období bezprostředně před cvičením nevystoupí na povrch určité zvláštnosti. Ty se projevují v obsahu a intenzitě jejího působení. Kromě objasnění vojenskopolitických a odborných cílů cvičení, jeho významu pro upevňování bojové připravenosti do popředí vystupují požadavky na konkrétní všestrannou přípravu velitelů, štábů, politických orgánů, stranického a svazáckého aktivu, upřesnění dalších opatření.

Při velitelsko-štabních a vševojskových cvičeních, ale i dalších náročných zaměstnáních polního výcviku je morálně politický stav jejich účastníků charakterizován vysokým stupněm ideové politické stmelivosti, aktivitou a iniciativou, která nachází svůj odraz v odpovědném plnění i těch nejnáročnějších úkolů. To je pozitivní poznání, svědčící o tom, že většina velitelů a politických pracovníků, v souladu s objektivními požadavky, přihlíží ke vzrůstající úloze morálně politického faktoru při mistrovském zvládnutí a použití zbraní a techniky v soudobém boji.

Přetrvávající rezervou je, že se nedají vždy a v potřebné kvalitě zachovávat kontinuitu cílevědomosti politické práce při zahájení a průběhu samotného cvičení. Nejvíce se to projevuje v operativním řízení ZO KSČ a ještě více v řízení celé struktury SSM, v pravidelné operativní ma-

sové politické práci i v průběžném hodnocení socialistických závazků. Práce v takových případech nepůsobí komplexně a je zužována většinou jenom na opatření řešená politickými orgány.

I když ojediněle, vyskytují se i takové případy, že v jednotkách, kde není politický pracovník, politická práce je prováděna jen povrchně anebo není prováděna vůbec.

Je třeba, aby velitelé jednotek, zejména těch, kde není politický pracovník, více doceňovali konkrétní práci s členy své jednotky — s agitátory, svazáckými funkcionáři i jednotlivými komunisty. S využitím tohoto aktivu trvale poznávali ideově politickou situaci u své jednotky, pružně na ni reagovali, seznamovali příslušníky jednotky s novými poznatky o nepříteli, s charakterem a zvláštnostmi boje a z toho vyplývajícími požadavky na plnění úkolů. V jednotě s tím cílevědomě vedli tento aktiv ke konkrétní agitáční práci v základních jednotkách — četách, družstvech, osádkách a obsluhách.

Hlavní formou prosazování těchto požadavků by měla být instruktáž a vydání konkrétních úkolů členům bojového aktivu a podle situace a možností, vyplývajících z charakteru boje, i osobní individuální práce s nimi. Takto připravený a působící aktiv plní pak významnou funkci pomocníka velitele a je nositelem individuální politické práce mezi vojáky i v podmínkách dynamicky se měnící situace.

Řešení tohoto problému vyžaduje včas postihnout potřebu změn metod a forem práce tak, aby odpovídaly podmínkám dané etapy průběhu cvičení (zaměstnání).

Nezbytnou podmínkou účinného politického vlivu na cvičící štáby a vojska je úzké sepestí obsahu a opatření politické práce s konkrétními úkoly. Proto musí náčelník politického orgánu v obsahovém zaměření politické práce a volbě opatření zabezpečujících postupné plnění úkolů vycházet ze zámyslu boje příslušného velitele. Přitom se řídí usneseními ÚV KSČ, směrnicemi a pokyny vyšších politických orgánů a dalšími závaznými stranickými a vojskopolitickými dokumenty. Při konkretizaci úkolů rozhodující úlohu plní zejména nařízení nadřízeného politického orgánu. Jeho rozpracování do konkrétních podmínek a praktická realizace vyžaduje od náčelníka příslušného politického orgánu iniciativní a tvůrčí přístup. Přitom musí vycházet z hluboké znalosti protisofistického nepřítel, jeho morálních kvalit, bojových možností, silných i slabých stránek a možnosti působení jeho ideových diverzních prostředků, stejně tak jako z hluboké znalosti morálně politického stavu vlastních sil.

Zkušenosti svědčí o tom, že účinnost politické práce v boji závisí na realitě vytyčených úkolů a přijatých opatřeních, na schopnosti doručit je vykonavatelům a v praxi je realizovat. Proto je správné, aby zámysl hlavních úkolů politické práce a způsobu jejich realizace tvořil součást informace náčelníka politického orgánu, kterou v souladu s metodikou práce, nebo na vyžádání předkládá příslušnému veliteli při ujasňování úkolů a tvorbě zámyslu boje. Tím se vytvářejí předpoklady pro další cílevědomou činnost politického orgánu. V základních dokumentech jsou vytyčeny cíle, úkoly a základní opatření politické práce pro období přípravy a vedení boje a stanovený způsob jejich realizace. Jak potvrzují četné zkušenosti, právě toto období bývá nejednou poznamenáno formálností, jež snižuje účinnost realizačního procesu.

Tato formálnost spočívá zejména v tom, že ne vždy se podaří určit optimální proporce mezi obsahovým vymezením cílů a úkolů politické práce a stanovením závazných opatření, způsobů a termínů jejich realizace ve štábech, útvech a jednotkách. Řešit tento problém, který nejednou snižuje věcnost a realnost politické práce, vyžaduje více doceňovat potřebu časové kalkulace v návaznosti na celkovou činnost štábů a jednotek připravujících se k boji.

V přípravě a vedení boje je nutné prosazovat požadavek práce s lidmi v praktické činnosti politických orgánů i jednotlivých politických pracovníků. Snad nejvíce se projevují nedostatky v období přechodu od přípravy k vedení boje a v jeho průběhu. Problém spočívá v tom, že politické orgány nedokáží vždy pružně reagovat na změnu podmínek pro politickou práci.

To vyžaduje včas postihnout, že zatímco při přípravě na vedení boje jsou pro politickou práci relativně příznivé a stále podmínky, v průběhu boje charakterizovaného vysokou dynamičností se tyto podmínky podstatně mění. V praxi to znamená, že do zahájení boje je možné v podstatě bez větších problémů udělat řadu opatření k přípravě kádru a aktivu i opatření politické práce s celými organickými jednotkami.

V průběhu boje je tomu však zcela jinak. Źežiště politické práce se musí přenést do elementárních bojových kolektivů — do družstev, osádek, obsluh i jednotlivců. Přitom jako hlavní vykonavatelé politického vlivu musí působit všichni velitelé, političtí pracovníci a zejména členové aktivu. Právě oni rozhodují o účinnosti úsilí, které bylo započato již dávno před tím, v období pří-

pravy na boj. Na připravenosti tohoto širokého aktivu, jeho nepřetržitým usměrňováním a na realitě vytyčených úkolů závisí účinnost politické práce.

Zkušenosti z mnoha cvičení a dalších zaměstnání svědčí o tom, že v průběhu boje se nejvíce osvědčuje metoda osobního příkladu a agitace založené na objasnění úkolů, jeho zvláštností a požadavků na jeho splnění, účelově zaměřené a cílevědomě rozvíjené operativní besedy s jednotlivci a malými jednotkami — četami, družstvy, osádkami a obsluhami, zejména těmi, které budou plnit nejsložitější a nejdůležitější úkoly, popularizace příkladných (hrdinských) činů a morální stimulování přímo při plnění úkolů. S tím souvisí i cílevědomý rozvoj aktivity a iniciativy, spojený s řešením potřeb vojáků, ale i občasně se vyskytujícími problémy v materiálním, zdravotnickém a všestranném zabezpečení, které mají nemalý vliv na náladu, názory a postoje vojáků i celkovou ideově politickou situaci v bojových kolektivech.

Pro účinnost politické práce je nezbytný i nepřetržitý sběr a vyhodnocování stranické informace s vyvozováním konkrétních závěrů pro její další zaměření a poskytování podnětů pro praktickou činnost velitelů, štábů, politických orgánů i stranických a mládežnických organizací.

Přitom základním zdrojem poznatků musí být osobní účast politických pracovníků na realizačním procesu přímo ve štábech a bojových kolektivech, na místech velení a v prvcích bojových sestav, tedy konkrétní práce s lidmi. Druhým zdrojem poznatků o konkrétní ideově politické situaci je průběžná analýza bojového deníku a záznamníku zpráv, který slouží k vedení přehledu o opatřeních stranickopolitické práce,

k evidenci výsledků vlastní kontrolní činnosti a hlášení od podřízených, či informací získaných od nadřízeného a vlastního štábu. Konečně třetím zdrojem poznatků je denní stranická informace od podřízených. Rovněž její obsah a struktura jsou známé a není zapotřebí je hlouběji rozvádět. Je však zapotřebí ukázat na nesprávnou praxi, kdy bývá denní informace chápána jen jako informace nadřízenému. Méně již slouží k vlastnímu využití při denním operativním usměrňování politické práce a činnosti velitelů a dalších odborných funkcionářů k řešení vznikajících problémů, které zvláště v oblasti materiálního, proviantního, zdravotnického a technického zabezpečení bývají nemalé.

Nekonkrétní, neobjektivní a formální informace pak neplní svou funkci ani v operativním řízení politického aparátu, v obsahovém zaměření masové politické práce a usměrňování stranických a svazáckých organizací. Rovněž řešení těchto nedostatků souvisí s celkovým zkvalitňováním činnosti politických orgánů v polních podmínkách.

Uvedené zkušenosti nevyčerpávají celý komplex problematiky. Potvrzují však, že politická práce musí být nepřetržitá, cílevědomá a tím aktivnější, čím složitější je situace. Musí pružně reagovat na nové situace, potřeby a požadavky boje a nemůže být jen záležitostí politických orgánů. Měla by představovat celý souhrn úkolů a opatření velitelů, politických orgánů, stranických svazáckých organizací, které směřují ke zvyšování ideově politické stmelivosti, morálně politické připravenosti, psychologické odolnosti, uvědomělé vojenské kázně a bojového mistrovství, tedy činitelů, na kterých ve značné míře závisí úspěch boje.